

Letom Stredovekom

METODICKÁ PRÍRUČKA
K VZDELÁVACIEMU PROJEKTU

Autori projektu:

PhDr. Jaroslav Hanko
Slovenské národné múzeum
Múzeum bábkarských kultúr a hračiek
hrad Modrý Kameň
Tel.: 047 2454 100
E-mail: hanko@snm.sk

HONTIANSKO – IPEĽSKÉ
OSVETOVÉ STREDISKO

Mgr. art. Ivan Vredík
Hontiansko – ipeľské osvetové stredisko
Veľký Krtíš
Tel.: 047 4831 465
E-mail: vredik@h-ios.sk

Text: PhDr. Jaroslav Hanko

Foto: Mgr. art. Ivan Vredík

Lektoroval: PhDr. Alexandra Brabcová, Mgr. Andrea Jamrichová

Jazyková úprava: Mgr. Barbora Babicová

Grafická úprava a zalomenie: Mgr. Ondřej Trnka (1.atelier.ga@gmail.com)

Retuš fotografií: Peter György, Marián Vredík

Tlač: Krupa s.r.o. Košťany n. Turcom

Prvé vydanie

Náklad: 400 kusov

ISBN: 978-80-971625-0-4

Vydal: Hontiansko – ipeľské osvetové stredisko v roku 2014

Vydané pod licenciou Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

Toto dielo je možné voľne kopírovať a distribuovať v akomkoľvek médiu alebo formáte, avšak s uvedením jeho autorov a s odkazom na CC licenciú.

Toto dielo je možné transformovať, upravovať alebo z neho odvodzovať ďalšie diela, avšak len za podmienok, že budú tieto odvodené diela šírené pod rovnakou licenciou ako originál.

Toto dielo, ani z neho odvodené diela, nie je možné využívať na komerčné účely.

Tento projekt sa uskutočnil vďaka programu Školy pre budúcnosť Nadácie Orange.

Nadácia
Orange

Letom Stredovekom

Metodická príručka k vzdelávaciemu projektu

Vážení pedagógovia,

v rukách držíte príručku k vzdelávaciemu projektu, ktorý sme pripravili pre vás a vašich žiakov. Jeho cieľom je poukázať na nástrahy internetového sveta, kde sa akoby strácal rozdiel v relevantnosti informácií a ich obsah je často mienkotvorným činiteľom pri výchove dieťaťa.

Projekt Letom stredovekom sa zameriava na využívanie internetu pri historickom bádání. Má ambíciu naučiť žiakov bezpečne a správne používať internet pri pátraní po odborných alebo relevantných informáciách k téme stredoveku.

V prvej časti príručky sú sústredené poznatky, vedomosti a zručnosti, ktoré by si žiaci mali osvojiť pre správne používanie internetu. Zároveň je tu niekoľko jednoduchých praktických cvičení, ktoré im pomôžu lepšie absorbovať preberanú tému. Túto časť je možné praktizovať samostatne v škole, napríklad počas hodiny informatiky.

Následne prichádza k aplikovaniu týchto postupov na konkrétny vzdelávací program na hrade Modrý Kameň. V druhej časti príručky nájdete hlavné zadanie projektu, ako aj ďalšie doplnkové cvičenia, ktoré už môžete zadať ľubovoľne podľa vašich predstáv. Žiaci počas tejto fázy pracujú s rôznymi materiálmi už pred návštevou múzea, získavajú informácie o období vrcholného stredoveku s prihliadnutím na regionálne dejiny. Následne absolvujú špecializovaný vzdelávací program **Stretnutie s dávnymi obyvateľmi hradu – stretne sa v stredoveku** priamo v múzeu na hrade Modrý Kameň, kde budeme vychádzať z ich zistení a prekonceptov. Po návšteve múzea pripravia finálny výstup z projektu – publikovanie na internetovej stránke školy, kde zakomponujú aj nové poznatky z návštevy hradu.

Projekt je možné využiť pri výučbe dejepisu v 6. – 7. ročníku základnej školy, aplikovateľný je však aj na vyššie ročníky.

V prípade potreby alebo akýchkoľvek otázok neváhajte kontaktovať pracovníkov Slovenského národného múzea – Múzea bábkarských kultúr a hračiek hradu Modrý Kameň, prípadne Hontiansko-ipeľského osvetového strediska vo Veľkom Krtíši, na kontaktoch uvedených v tiráži tejto príručky.

Pevne veríme, že účasť na tomto projekte obohati skúsenosti vašich žiakov a že vy a vaši kolegovia budete z projektu taktiež profitovať. V ideálnom prípade sa môžeme tešiť z ďalšej spolupráce medzi vašou školou a naším múzeom.

Namiesto úvodu ...

Mark Prensky, medzinárodne uznávaný odborník na digitálne vzdelávanie, pomenoval súčasnú mladú generáciu ako „digitálnych domorodcov“, pre ktorých je virtuálny jazyk jazykom „materinským“. Naproti tomu generáciu rodičov a pedagógov nazval „digitálnymi prisťahovalcami“, pretože do súčasného informatizovaného veku sa nenarodili, ale prišli sem z iného (preddigitálneho) veku. Dochádza k paradoxným situáciám, kedy je učiteľ v porovnaní so žiakom v nevýhodnej pozícii. „Prisťahovalec“ sa musí snažiť byť orientovanejší ako „domorodec“¹.

Virtuálny svet prináša so sebou množstvo rizík. Dokáže pohltiť dieťa do sveta fantázie, práca či zábava môže prejsť do netholizmu (závislosť na internete), vo virtuálnom svete sa môže stať obeťou kyberšikany či sextingu, alebo sa môže jeho charakter kriviť nachádzaním nevhodného či nezákonného obsahu. Internetová bezpečnosť a etika získali pozornosť najmä v súvislosti s prípadmi, kedy sa deti a dospievajúci stali obeťami najrôznejších elektronických trestných činov.

Deti radi na internete testujú hranice, zabávajú sa, hľadajú identitu, komunikujú alebo pátrajú. Mali by však rozoznávať klady a zápory internetu. Mali by poznať, že nie všetko, čo sa na internete nachádza, je hodnotné.

Ako poukázal projekt Infovek, ktorého zmyslom je „*pripraviť mladú generáciu na Slovensku pre život a uplatnenie sa v informačnej spoločnosti XXI. storočia*“², informačno-komunikačné technológie (IKT) sa dokázali implementovať do slovenského školstva, kde môžeme naplno využívať ich pozitíva. O tom, že internet je možné využiť pre správne účely hovorí aj táto metodická príručka.

Dobrá sluha, zlý pán

Medzinárodný výskum Európskej únie pod názvom *Kids online* sa zaoberal účelom, pre ktorý deti využívajú internet. Prieskum prekvapivo ukázal, že najviac času za počítačom deti trávia práve pri príprave do školy, resp. štúdiom³. V súčasnosti sa naozaj Wikipédia a Google stávajú najpoužívanejšími zdrojmi informácií pri vyučovaní.

Elektronické zdroje informácií ponúkajú oproti bežnému zisťovaniu rad výhod, aj keď mnohé z nich sú len zdanlivé. V rýchlom slede vie žiak navštíviť knižnicu, múzeum, či archív, pričom tieto inštitúcie ani nemusia byť na jednom kontinente. Môže navštíviť rôzne kultúry na celom svete, rôzne historické obdobia, či predhistorické prostredia. Nepotrebuje minúť peniaze na autobus, vstupenku, nestratí ani sekundu cestovaním. Bez fyzickej námahy dokáže prelistovať knihu, dokonca vyhľadať kľúčové slovo v tisíckach kníh naraz. Kedykoľvek počas bádania si môže dať prestávku a venovať sa niečomu úplne inému. Toto všetko navyše môže absolvovať popri chatovaní na sociálnych sieťach.

Internet je neprekonateľný v rýchlosti, akou sa dajú zbierať a spracovávať obrovské množstvá údajov. Dokáže ich archivovať, triediť, vyhodnocovať či distribuovať. IKT poskytujú možnosti pravidelných aktualizácií, čo napríklad v tlačenej knižnej podobe reálne nie je. Počítače dokážu nahradiť nezáživnú a rutinnú prácu. IKT navyše pripúšťajú pokusy a omyly, keďže ponúkajú možnosť testovať, skúšať si, učiť sa, tvoriť bez toho, aby sme niečo pokazili. Dovoľujú napredovať vlastným tempom, umožňujú interaktívnu obojsmernú komunikáciu medzi učiteľom a žiakom, ako aj medzi žiakmi navzájom.

Pre správne využívanie internetu pri vzdelávaní však žiak (aj učiteľ!) potrebuje určitú úroveň informačnej gramotnosti, aby internet využíval bezpečne a produktívne, aby informácie, ktoré na internete sú, využíval efektívne a zmysluplne. Je nemenej dôležité, aby nám IKT neprerástli cez hlavu a nestali sa jediným vyjadrovacím prostriedkom, aby nenahrádzal, ale len dopĺňal skutočnú komunikáciu. Navyše aj pekná grafika a pôsobivé vizuálne spracovanie nemusí zaručiť kvalitu práce, rovnako ako ručne písaná (kreslená) práca neznamená nižšiu hodnotu.

Nové formy vyučovania

S postupným vývojom spoločnosti sa ruka v ruke vezie aj vývoj v oblasti pedagogiky a príbuzných vied. Nové zistenia týchto vedných disciplín sa prirodzene dostávajú do edukačného procesu ako nové metódy vyučovania. Medzi najzaujímavejšie z nich môžeme zaradiť napríklad projektové, kooperatívne či autentické vyučovanie.

Projektové vyučovanie stavia na komplexnom riešení určitého problému. Je to metóda založená na súčinnosti žiaka a pedagóga, kde žiak má aktívnu a tvorivú úlohu, pričom pedagóg má za úlohu ho podporiť a poradiť mu. Žiak rieši určitý problém, vyhľadáva si vlastné zdroje materiálov, samostatne rieši projekt a sám si ho nakoniec aj odprezentuje. Projektové učenie stavia žiaka do centra diania, pričom sám sa učí orientovať v nových situáciách,

¹ Kolektív autorov: *Výchova k bezpečnému a etickému užívaniu internetu*, Metodický materiál pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu 2012, online: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download>

² Peter Sýkora: *Filozofia projektu Infovek*, in Zborník z 1. celoštátnej konferencie, INFOVEK 2000, dostupné online <http://www.infovek.sk/archivwebu/konferencia/2000/zbornik.html>

³ Kolektív autorov: *Výchova k bezpečnému a etickému užívaniu internetu*, Metodický materiál pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu 2012, str. 7-8, online: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download>

učí sa komunikovať, rozvíja svoje sociálne zručnosti. Pritom projektová výuka napĺňa dve kľúčové pedagogické zásady. Zásadu čo najširšieho spojenia so životom a zásadu individuálneho prístupu k žiakom.⁴

Pri **kooperatívnom vyučovaní** je dôležitý sociálny kontakt, nakoľko žiaci pracujú v skupinách. Na rozdiel od klasického skupinového vyučovania, kooperatívne vyučovanie odlišnosť žiakov nielen toleruje, ale ich priamo využíva. Nabáda ich k rešpektovaniu sa navzájom, nejde o súťaž, ale o spoluprácu celého tímu.⁵

Autentické vyučovanie spočíva v spojení školy s komunitou, žiaci sa presviedčajú o zmysluplnosti ich učenia, a dôležité je spojenie s praxou. Je potrebné zabezpečiť, aby žiaci učivo zmysluplne využili, vyžaduje sa od nich manipulácia s informáciami, kombinovanie faktov a ideí, ich syntéza, tvorba hypotéz, záverov, úsudkov, riešenie problémov a objavovanie nových významov.⁶

Využitie projektového, kooperatívneho a autentického vyučovania pri výučbe regionálnych dejín, alebo vo všeobecnosti dejepisu, sa stalo bežným. Niekoľko prípadov takéhoto spojenia môžeme nájsť aj na internete, kde okrem praktickej časti nachádzame aj teoretické predpoklady a východiská. Ide napríklad o vyučovanie hodín o Černovskej tragédii⁷, o druhej svetovej vojne⁸, kompletná výučba dejepisu v 5. ročníku⁹, alebo využitie programu *Hot Potatoes* pri príprave interaktívnych didaktických pomôcok¹⁰. Príkladov je však omnoho viac.

Projekt, ktorého metodickú príručku držíte v rukách sa opiera o všetky tri spomenuté metódy. Vychádza však aj z metód, ktoré pre potreby slovenských múzeí a ich múzejnej pedagogiky vyšli v prvej súhrnnej publikácii svojho druhu u nás pod názvom **Múzejná pedagogika - učebné texty**.¹¹ Tieto metódy

prítom nadväzujú na vzdelávacie projekty českých pamäťových inštitúcií (napr. *Výchova ku vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu*, a iné publikované v rámci projektu Brána muzea dokořán)¹² a anglických projektov (napr. *Living History*, pod patronátom English Heritage)¹³.

Múzejné divadlo je pojem, ktorý zahŕňa využitie divadelných techník na uľahčenie komunikácie medzi múzeom a návštevníkmi, avšak nielen z marketingového hľadiska, ale hlavne za účelom vzdelávania návštevníkov. Môže využívať profesionálnych hercov s veľkolepou výpravou, alebo samotných návštevníkov (v našom prípade žiakov) so skromnými, ale účelnými rekvizitami. Múzejnému divadlu je veľmi blízka metóda **živej histórie**, kedy žiaci stvárajú určité postavy z minulosti. Nemusia to byť konkrétne osoby, ale napríklad určitá postava na kráľovskom dvore, či remeselník v stredovekom meste. **Objektové učenie** zase využíva jedinečnú schopnosť „rozprávať“, ktorá je daná každému autentickému objektu. Samotná prítomnosť autentického predmetu, ktorý stáročia preživa a je uchovávaný v múzeu, dokáže v človeku oživiť pocity a myšlienkové pochody, nenahraditeľné žiadnym iným štúdiom či vzdelávaním. Rovnako ako návšteva gotickej zrúcaniny sa nedá napodobniť žiadnymi inými vnemami. Objektové učenie je základnou devízou múzeí.¹⁴

Čo projekt ponúka?

Projekt *Letom stredovekom* pracuje s uvedenými metódami, pričom dôraz je kladený na využívanie internetu pri historickom bádani. V prvej časti má ambíciu naučiť žiakov bezpečne a správne používať internet, v druhej časti žiaci pracujú na konkrétnom zadaní, stávajú sa „historikmi“, na hrade Modrý Kameň potom skonzultujú svoje zistenia, stanú sa dávnymi obyvateľmi hradu vo vrcholnom stredoveku a na záver svoje poznatky publikujú.

Táto metodická príručka ponúka súhrn zručností, ktoré by mali žiaci pri práci s internetom používať. V prvej časti sa nachádzajú tematické okruhy aj konkrétne cvičenia pre žiakov spolu s riešeniami pre vás. V druhej časti nájdete hlavné zadanie úlohy pre triedu, ktorá sa na projekte zúčastňuje spolu s metodickými pokynmi a usmerneniami. Nachádzajú sa tu aj doplnkové cvičenia, ktoré môžete žiakom zadať podľa vlastného uváženia.

4 Kolektív autorov: *Výchova k bezpečnému a etickému užívaniu internetu*, Metodický materiál pro pedagogické pracovníky, Národní centrum bezpečnějšího internetu 2012, str. 30, online: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy?download>

5 PaedDr. Žaneta Gerhátová, PhD.: *Moderné technológie vo vyučovaní fyziky 1., Kooperatívne vyučovanie*, Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, 2011, ISBN 978-80-8082-446-4. <http://pdf.truni.sk/e-skripta/mtvf1/lesson02/player.html>

6 Mgr. Daniel Szilágyi: *Využitie IKT pri výučbe DEJEPISU*, Základná škola Čaňa, 2009, dostupné online: <http://www.cenast.sk/sk/Kniznica-prac/2009/Vyuzitie-ikt-pri-vyucbe-DEJEPISU.st>

7 PaedDr. Kamil Nemčík: *Využitie IKT pri výučbe regionálnych dejín v predmete dejepis*, Gymnázium sv. Andreja Ružomberok, október 2010, dostupné online: <http://www.cenast.sk/sk/Kniznica-prac/2010/Vyuzitie-ikt-pri-vyucbe-regionalnych-dejin-v-predmete-dejepis.st>

8 Mgr. Daniel Szilágyi: *Využitie IKT pri výučbe DEJEPISU*, Základná škola Čaňa, 2009, dostupné online: <http://www.cenast.sk/sk/Kniznica-prac/2009/Vyuzitie-ikt-pri-vyucbe-DEJEPISU.st>

9 Mgr. Gertrúda Štrámová: *Dejepis s využitím IKT pre 5. ročník základnej školy*, Základná škola Mojmirovce, 2011, dostupné online: http://zsmojmirovce.edupage.org/files/stramova_dejepis_MP.pdf

10 Mgr. Lenka Truchanová: *Interaktívne upevňovanie vedomostí v predmete dejepis*, dostupné online: <http://shared.mpc-edu.sk/web/OPSOSO%20II.%20kolo%20vyzvy%20na%20poziciu%20odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/>

11 *Múzejná pedagogika – učebné texty*. Ed. PhDr. Alexandra Brabcová: Slovenské národné múzeum, Bratislava 2013

12 *Brána muzea otvorená - Průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Ed. Alexandra Brabcová. Nakladatelství JUKO, Náchod 2003. ISBN 80-86213-28-5

13 <http://www.english-heritage.org.uk/education/>

14 *Múzejná pedagogika – učebné texty*. Ed. PhDr. Alexandra Brabcová: Slovenské národné múzeum, Bratislava 2013, str. 18-26

Časť prvá

S internetom s rozumom

Odtiaľto
prišli minule tí
bezbožníci ...

Tip pre vás:

Túto časť príručky je možné realizovať vo forme jednej hodiny informatiky. Zložitejšie elektronické odkazy na rôzne internetové stránky z jednotlivých cvičení doporučujeme stiahnuť z elektronickej podoby tejto príručky, ktorú nájdete na stránkach www.snm.sk a www.h-ios.sk

V novom digitálnom veku je základnou požiadavkou na človeka (žiaka) schopnosť informácie vyhľadávať a vyhodnocovať. Bez tejto schopnosti by zostal uväznený v mori informácií, ktoré ho chtiac-nechtiac pohltia. Musí preto poznať spôsoby, akým sa na internete dopátra k informáciám a akým spôsobom ich potom vyhodnotí.

Cvičenie č. 1

Nevieš? Vygúgli!

Na vyhľadávanie slúži množstvo vyhľadávacích systémov. Niektoré vyhľadávajú len vo svojich databázach a katalógoch, iné prezerajú celý obsah stránok a pamätajú si ich (tzv. fulltextový vyhľadávač). Takým je napríklad Google, ktorý si pamätá viac než miliardu stránok a umožňuje oba typy hľadania.

Pri hľadaní je vhodné jasne definovať, čo hľadáte. Ak napíšete do vyhľadávača slovo *Slovensko*, nájdete asi 25 miliónov stránok. Ak vás ale zaujímajú napríklad *dejiny Slovenska* a napíšete ich do vyhľadávacieho poľa, získate zoznam asi 523 000 nájdených stránok. Stále je to príliš veľa na prezretie, preto lepšie bude, ak vyhľadávaný text vložíte do úvodzoviek, takže vyhľadávač bude hľadať presné slovné spojenie. Získate 65 000 stránok.¹⁵

Ešte viac si pomôžete, ak použijete pokročilé (rozšírené) vyhľadávanie (http://www.google.sk/advanced_search). Tu môžete zadať, ktoré slová musí stránka obsahovať, ktoré frázy musia byť doslovné a ktoré slová vás nezaujímajú. Ak napríklad zadáte, že vás zaujímajú len dejiny Slovenska v Novohrade, získate asi 15 000 výsledkov. Novšie verzie rozšíreného vyhľadávania Google-u umožňujú vyhľadávať aj rozsah rokov. Stačí za vyhľadávaný názov zadať dve čísla oddelené dvomi bodkami (napr. 1200..1400)

Obrovskou výhodou je pri hľadaní na internete znalosť cudzieho jazyka, obzvlášť angličtiny. V anglickom jazyku je totiž spracovaných najviac stránok a navyše množstvo cudzojazyčných stránok má anglickú jazykovú mutáciu.

Zadajte žiakom za úlohu zistiť, koľko stránok nájde Google pri rôznych vyhľadávaniach:

- Dejiny
- Dejiny Slovenska
- Dejiny Slovenska v stredoveku
- Dejiny Slovenska v Novohrade

Zadajte im úlohu, aby pomocou rozšíreného vyhľadávania zistili počet stránok pre výraz *Dejiny Modrý Kameň*, špeciálne v období od roku 1200 do 1400 a bez stránok obsahujúcich slová referát.

Nič nevidím...
Čo som stlačil?!

¹⁵ Bořivoj Brdička : Role internetu ve vzdělávání: Studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta ISBN 80-239-0106-0, dostupné online: <http://it.pdf.cuni.cz/~bobr/role/ccont.htm>

Vyhľadávanie správnych informácií na internete vôbec nie je jednoduché. Navyše nie vždy ide o dôveryhodné zdroje. Pri niektorých stránkach sa to dá spoznať už na prvý pohľad, niekedy na danú stránku nemusíte ani prejsť. Pri iných je nutné stránku detailnejšie pozrieť.

Veriť, či neveriť

Problémom je, že Google (ani iné vyhľadávacie stránky) nerozoznávajú kvalitu a relevantnosť informácií. Len vyhľadajú stránku, ktorá sa najviac podobá vašej otázke. O tom, či je stránka vierohodná, alebo nie, už musíte rozhodnúť sami.

Môžete sa dostať k najrôznejším odborným materiálom. Mnohé archívy, múzea, knižnice či vedecké pracoviská na svojich stránkach ponúkajú online materiály, zadarmo na stiahnutie, ktoré si môžete stiahnuť, preštudovať, vytlačiť, alebo preposlať známym. Existujú digitalizované historické pramene (listiny, súpisy, korešpondencia), stiahnuť si môžete odborné historické časopisy, zborníky z vedeckých konferencií. Elektronické informačné zdroje sú dostupné takmer pre všetkých.

Existujú však aj stránky, ktoré ponúkajú nerelevantné a neoverené informácie. Dohady a domnienky sú napísané ako fakty, rôzne literárne práce sú považované za odborný text a ďalej sa interpretujú alebo citujú. Je oveľa ľahšie stiahnuť, skopírovať a preformulovať, ako zisťovať, overovať a písať vlastné závery. Sami žiaci sú tvorcami takýchto textov, pričom ich „publikujú“ na internete, aby uľahčili prácu svojim rovesníkom. Medzi najznámejšie stránky s takýmto obsahom patria www.seminarky.sk, www.referaty.sk, www.referaty-seminarky.sk, www.studujem.sk alebo www.viahistoria.sk. Takýto spôsob práce sa nevyhýba ani takým textom, ako sú bakalárske či diplomové práce.¹⁶

Populárne sa stalo aj používanie internetovej encyklopédie s názvom Wikipédia (<http://sk.wikipedia.org>), ktorá je vytváraná samotnými čitateľmi. Napriek tomu, že ide o pozoruhodný projekt spoluvytvárania elektronického informačného zdroja, hodnota informácií je diskutabilná a obsah Wikipédie je pre potreby vedeckých prác nepoužiteľný.

Na to, aby sme posúdili dôveryhodnosť informácií, je nutné vedieť odpovedať na tieto základné otázky:

- Kto je autor textu?
- Odcitoval správne svoje zdroje informácií?
- Aký mal dôvod pre publikovanie?
- Kedy článok napísal?
- Kto text recenzoval?

¹⁶ Haliénová, Zuzana: HODNOTA VEDECKÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV Z POHLADU POUŽÍVATEĽA, Slovenská národná knižnica, Online: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/marta_duskova/halienova-hodnota-vedeckych-iz.pdf

Cvičenie č. 2

Zistite, koľko stránok nájde Google pri rôznych vyhľadávaniach:

- História Uhorska
- History of Hungary

Cvičenie č. 3

Zadajte do Googlu heslo „hrad Modrý Kameň“. Zistite, ktorá z nasledovných stránok je oficiálna stránka múzea:

<http://www.skonline.sk/hrad.php?id=1708>

<http://slovakia.travel/hrad-modry-kamen>

<http://www.modrykamen.sk/>

<http://www.hrady.sk/modry-kamen.php>

<http://www.snm.sk/?muzeum-babkarskych-kultur-a-hraciek-uvodna-stranka>

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Modrý_Kameň_\(hrad\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Modrý_Kameň_(hrad))

<http://www.muzeum.sk/?obj=hrad&ix=hmk>

Žiaci by mali na každej stránke nájsť kategóriu „O nás“, „Kto sme“, „Domov“, „O stránke“, „Úvodná stránka“, „O projekte“, „O portáli“ a podobne. Z týchto informácií potom väčšinou zistia, kto a prečo stránky prevádzkuje či spravuje.

Správna odpoveď na vyššie položenú otázku je www.snm.sk. Hrad Modrý Kameň je totiž sídlom Múzea bábkarských kultúr a hračiek, ktoré je súčasťou Slovenského národného múzea. Túto stránku spravujú pracovníci múzea.

Kto je autor textu?

V osobe autora článku je možné zistiť, či ide o odborníka v danej oblasti, alebo je to nadšenec, ktorý sa téme venuje dlhodobo, či ide o študenta, ktorý sa téme venuje krátko, alebo ide o žiaka, ktorý sa téme nevenuje v podstate vôbec. Akokoľvek odborne napísaný text, popretkávaný množstvom odborných výrazov, alebo dokonca citácií, nemôže byť vierohodným zdrojom, pokiaľ nie je podpísaný. Rovnako ani texty podpísané pseudonymom a neidentifikovateľnou osobou nemôžu byť vierohodné. Práve z toho dôvodu sú vyššie spomínané stránky o referátoch, či seminárnych prácach, a dokonca aj Wikipédia, nepoužiteľné pre serióznu prácu.

Ak je teda text podpísaný skutočným menom autora, môžeme ďalej zisťovať, o koho ide. Je to vedec? Pracuje na univerzite, v múzeu alebo napríklad v Historickom ústave SAV? Ako dlho sa venuje tejto téme? Napísal veľa takýchto článkov? Napísal nejakú knihu?

Aké má ukončené vzdelanie? Niekedy sa autor nepodpisuje so všetkými titulmi, ktoré svojím štúdiom získal. Jednoduchým vložením jeho mena do Googlu môžeme zistiť, že je napríklad Doc. Prof. CSc. a v danej téme sa pohybuje 60 rokov. Inokedy

Cvičenie č. 4

Zistite pomocou internetu čo najviac o týchto ľuďoch:

Martin Bóna, Miroslav Plaček, Michal Hrčka, Michal Šimkovic

Zaujímá nás, čím sa zaoberajú, kde pracujú, aké majú vzdelanie a či už niečo publikovali.

Zadajte žiakom aj štyroch vymyslených ľudí, s bežne znejúcimi menami.

však nájdeme niekoho s titulom Ing. alebo Mgr., ale až ďalším overením zistíme, že ide o čerstvého absolventa vysokej školy, ktorá s touto témou nijako nesúvisí. Dokonca sa vyskytli už aj podvodné e-maily (tzv. HOAX), ktoré boli podpísané neexistujúcou lekárkou *MUDr. Evou Bendovou*¹⁷.

¹⁷ <http://www.coolplaneta.sk/2010/05/najvacsi-hoax-ktory-oklamal-cely-svet/>

Riešenie k cvičeniu č. 4 Žiaci by mali ľahko nájsť nasledovné informácie:

Martin Bóna

Získané vzdelanie: Ing. arch.

Pôsobisko: Filozofická fakulta UK v Bratislave, katedra archeológie, Predseda Slovenskej hradovednej spoločnosti (ASA)

Výber z publikačnej činnosti:

Encyklopédia slovenských hradov. Bratislava: Slovart, 2007.

Hrad Hrušov, 300 rokov od zániku hradu. Nitra: OZ Leustach.2008.

Renesancia. Dejiny slovenského výtvarného umenia. Kolektív autorov, Bratislava: SNG a Slovart 2009

Slovensko – Ilustrovaná encyklopédia pamiatok. Kolektív autorov, Bratislava: Simplicissimus 2009

Gotika. Dejiny slovenského výtvarného umenia. Kolektív autorov, Bratislava 2003

Ochrana zručností v kultúrnej krajine, kolektív autorov, Lietava: Združenie na záchranu Lietavského hradu, 2006.

Hrad Gýmeš a kultúrne pamiatky obce Jeleneč. In: Alexander Fehér a kol.: Jeleneč monografia. Bratislava 2003.

Publikácie v rámci projektu Odklíňanie slovenských hradov: Sprievodca po zručanine hradu - Hrad Gýmeš, Hrad Beckov, Hrad Čachtice, Hrad Tematín

Stavebné premeny Topoľčianskeho hradu. In: Topoľčany vo vrstvách vekov. Topoľčany: Mesto Topoľčany 2010. a iné.

Miroslav Plaček

Získané vzdelanie: doc. Ing. PhDr.

Pôsobisko: Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brne, Ústav archeologie Filozoficko-prirodovedecké fakulty Slezské univerzity v Opave, riešiteľ štvorročného grantu GAČR, člen nemeckej spoločnosti Wartburg-Gesellschaft (Asociácie pre štúdium hradov a zámkov), člen redakčnej rady Castellogica bohemia a autor cca 12 knižných a 270 časopiseckých publikácií.

Výber z publikačnej činnosti:

Encyklopédia slovenských hradov. Libri, 2007.

Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Libri, 2007.

Moravské hrady za králů „cizinců“ 1306-1346. Okresní archiv pro okres Břeclav v Mikulově, 2011.

Fortifikace a církev ve středověku. Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 2012.
Otázky kolem přeměny Olomouckého hradu do vrcholně středověké podoby. Arcidiecézní muzeum Olomouc, 2010.
Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Moravy a Slezska po roce 1945. Libri, 2005.
Životopis, výskumy, odborné práce, a výberová bibliografia je dostupná na
<http://www.slu.cz/fpf/cz/ustav-archeologie/lide/miroslav-placek/ua-placek-cv-29-10-2012.doc>

Michal Hrčka

Získané vzdelanie: Mgr.

Pôsobisko: Zaoberá sa konzerváciou, obnovou a rekonštrukciou pamiatok a historických budov so špecializáciou na konzerváciu hradov a torzálnej architektúry. Zakladateľ a šéfredaktor internetového magazínu o kultúrnom dedičstve *Obnova.sk* (ocenený MK SR a Pamiatkovým úradom), a spoločnosti *Obnova, s.r.o.*, zakladateľ a predseda Spoločnosti pre pamiatky. Organizuje a spolu-organizuje rôzne semináre a kurzy v oblasti tradičných remesiel a materiálov a obnovy pamiatok, vydáva publikácie. Je členom Slovenskej komory stavebných inžinierov, združenia *ArTUR - Architektúra pre trvalo udržateľný rozvoj*, Slovenskej genealogicko heraldickej spoločnosti, *INTBAU – International Network for Traditional Building, Architecture & Urbanism*, *ICOMOS Slovakia* (International Council on Monuments and Sites).

Výber z publikačnej činnosti:

Články, usmernenia, diskusné príspevky, heslá a technologické postupy v rámci projektu *Obnova.sk* (elektronický magazín sídliači na www.obnova.sk). 2001 – 2013,
Materiály, techniky a technológie pri obnove pamiatok, Editor: Ing. arch. Katarína Vošková a Mgr. Michal Hrčka. *Obnova s.r.o.* pre Pamiatkový úrad SR, Banská Štiavnica, 2002.
Technológie a materiály používané pri konzervácii hradných zrúcanín v minulosti a dnes. IN: *Počiatky pamiatkovej ochrany hradných zrúcanín. OZ LEUSTACH*. 2008.
Spoznajme problémy zrúcanín, kolektív autorov, Združenie na záchranu Lietavského hradu, Lietava 2008.
Ochrana zrúcanín v kultúrnej krajine, kolektív autorov, Združenie na záchranu Lietavského hradu, Lietava, 2006.
a iné.

Michal Šimkovic

Získané vzdelanie: Mgr.

Pôsobisko: Pracoval na rôznych pracoviskách Pamiatkového úradu. V súčasnosti pôsobí ako privátny bádateľ pracujúci v oblasti pamiatkových výskumov, držiteľ osobitnej odbornej spôsobilosti Ministerstva kultúry SR v oblasti architektonického – historického, umelecko – historického a archeologického výskumu, špecializuje sa na profánnu architektúru so zvláštnym zameraním na hrady a fortifikácie a stredovekú sakrálnu architektúru.

Výber z publikačnej činnosti:

Príklady najstarších konzervácií hradných zrúcanín na Slovensku a ich metodické prístupy (Slanec, Jasenov, Modrý Kameň, Filákov, Banská Štiavnica), konferencia *Počiatky pamiatkovej ochrany hradných zrúcanín 2008*.
Konzervácia hradu Lietava, konferencia *Počiatky pamiatkovej ochrany hradných zrúcanín 2008*.
Divín - svedkovia histórie,
Publikácie v rámci projektu *Odklínanie slovenských hradov: Sprievodca po zrúcanine hradu - Hrad Dobrá Voda, Hrad Filákov, Plavecký hrad, Zvolenský Pustý hrad, Hrad Branč, Hrad Blatnica*.
a iné.

Takto vyzerám na koni a takto v sude, keď sa kúpem...

Odcitoval autor správne svoje zdroje informácií?

V prvom rade ak práca nepoužíva správne citovanie a odkazy na svoje zdroje, nie je dôveryhodná. Dôveryhodná práca vždy používa priebežné citovanie (pod čiarou alebo v texte) a sumár použitej literatúry na konci. Robí sa to preto, aby sme vedeli overiť aj jednotlivé konkrétne vyjadrenia autora, ak sa nám zdajú nepresné. Ak chýbajú priebežné citácie, museli by sme v závere prejsť celú použitú literatúru, aby sme nejaké tvrdenie overili. Navyše veľké množstvo kníh v zozname literatúry neznamená, že bola skutočne použitá. Bežne sa stáva, že žiaci po napísaní či skôr skopírovaní práce z internetu prídu do knižnice, kde si odpíšu relevantnú literatúru a uvedú ju do použitej literatúry.¹⁸

¹⁸ Halienová, Zuzana: HODNOTA VEDECKÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV Z POHĽADU POUŽÍVATEĽA, Slovenská národná knižnica, Online: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/marta_duskova/halienova-hodnota-vedeckych-iz.pdf

Dobrym dôvodom pre uvádzanie informačných zdrojov je tiež autorstvo textov. Ak niekde uvádzate cudziu myšlienku, tvrdenie alebo materiál a neuvádzate ich autora, porušujete autorské práva. Ich porušenie pritom môže byť dôvodom na uplatnenie si práva na úhradu škody, pričom plynú z toho aj ďalšie dôsledky vyplývajúce zo zákona.¹⁹

Existujú štandardy pre správne citovanie, ktoré jasne definujú, ktoré časti citácie sa píšú kapitálkami, kurzívou, kde sa nachádza bodka, čiarka či dvojbodka. Samostatná časť sa venuje citovaniu elektronických dokumentov.²⁰ Pre nás je však dôležité, ak sa žiaci vôbec naučia používať citácie a poznámky pod čiarou, ako aj uvádzanie použitej literatúry.

Kedy bol článok napísaný?

Hodnovernosť článku výrazne závisí aj od jeho datovania. Čím starší článok alebo text, tým väčšia je pravdepodobnosť, že už nebude aktuálny, resp. že už boli tvrdenia z neho vyvrátené. Naopak pri novších článkoch je pravdepodobné, že vychádzal z viacerých starších článkov, a tvrdenia z nich aktualizoval. Samozrejme nie vždy treba staršie články zavrhnúť, najmä ak ide o významnú prácu, ktorá nestráca na aktuálnosti.

Aký mal autor dôvod pre publikovanie?

Veľavravný je tiež dôvod, pre ktorý sa autor snaží publikovať svoje príspevky. Skúsený používateľ internetu to vie zistiť už z obsahu a charakteru

¹⁹ <http://www.bezpecnenainternete.sk/?file=skoly/spravanie-na-internete>

²⁰ Ako správne citovať literatúru podrobne popísal vo svojej monografii Štefan Kimlička (2002). KIMLIČKA, Š. 2002, *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje*. Bratislava : Stimul, 2002. ISBN 80-88982-57-X., dostupné online: http://www.uk.ukf.sk/data/epca/Ako_citovat_-_metodika_popisu.pdf

Cvičenie č. 5

Zadajte si do Googlu heslo „história Uhorska“. Zistite, ktorá stránka správne citovala zdroje informácií:

www.pramen.info/c/745/historia-uhorska.htm

<http://www.slovakiasite.com/sk/dejiny-uhorsko.php>

<http://referaty.aktuality.sk/uhorsky-stat-maturitna-otazka/referat-28947>

<http://sprievodcadejinami.meu.zoznam.sk/news/prichod-madarov-a-vznik-uhorskeho-statu/>

http://www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Zborniky/Revai/232.pdf

<http://www.vhu.sk/data/files/317.pdf>

Správne citácie používajú materiály posledných dvoch odkazov - Slovenskej národnej knižnice a Vojenského historického ústavu.

Cvičenie č. 6

Aj niektorí autori na Wikipédii sa snažia zaistiť, aby bol jej obsah dôveryhodnejší.

Porovnajcie citácie a použité zdroje na týchto jazykových mutáciách Wikipédie:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Gotická_architektúra

http://cs.wikipedia.org/wiki/Gotická_architektura

http://en.wikipedia.org/wiki/Gothic_architecture

(publikované verzie z 31. januára 2014)

stránok. Ak ide o osobné stránky blogera, pravdepodobne sa snaží byť literárne činný a publikuje svoje názory ako spisovateľ, alebo historik amatér. Ak ide o vyššie spomenuté stránky typu www.referaty.sk, ide o uľahčenie práce žiakom a študentom pri písaní školských prác. Ak sa text objavuje na stránkach určitých politických, extrémistických či náboženských zoskupení alebo iných záujmových skupín, je vysoká pravdepodobnosť, že sa v texte objavujú skryté významy, prekrútené tvrdenia a zavádzajúce vyjadrenia. Ak ide o stránku renomovanej inštitúcie zaoberajúcej sa históriou, môžeme predpokladať vyššiu odbornosť textov a nižšiu mieru dezinformácií. Navyše ak ide o on-line publikáciu (zborník z konferencie, on-line časopis, výskumná správa, apod.), relevantnosť informácií sa dá ohodnotiť na základe zamerania tejto práce.

Kto text recenzoval?

Pri internetových zdrojoch sa recenzovanie článkov príliš nevyužíva. Existujú však stránky, ktoré publikovaný článok označujú v takom prípade, že ich niekto overí. Častejšie sa však stretávame s on-line publikáciami, časopismi alebo zborníkmi, ktoré tak v tlačenej, ako aj v elektronickej forme, uvádzajú recenzentov.

Dôveryhodné zdroje

Niekedy text nemusí byť podpísaný, ale nachádza sa na stránke, ktorá je dôveryhodná. Ide napr. o stránku vedeckej inštitúcie, ktorá sama garantuje relevantnosť informácií.

Stránka www.muzeum.sk združuje všetky múzeá, galérie a pamiatky na Slovensku do jednej databázy, spolu s prelinkovaním na oficiálne stránky konkrétnych inštitúcií. Napríklad oficiálne stránky Slovenského národného múzea sú www.snm.sk. Viaceré múzeá dnes publikujú svoje publikácie, alebo archívne fondy online, teda zdarma na stiahnutie. Pri niektorých múzeách nájdete na stiahnutie aj vzdelávacie materiály a podklady, iné múzeá poskytujú databázu svojich knižničných fondov. Na stránke www.cemuz.sk je možné prehliadať digitalizované zbierky jednotlivých múzeí.

Štátny archív má svoju oficiálnu stránku na stránkach Ministerstva vnútra SR, kde zverejňuje aj súpisy svojich fondov (<http://www.minv.sk/?supis-archivnych-fondov>). Niektoré archívy poskytujú aj digitalizované archíválie, ich prepisy a pod.

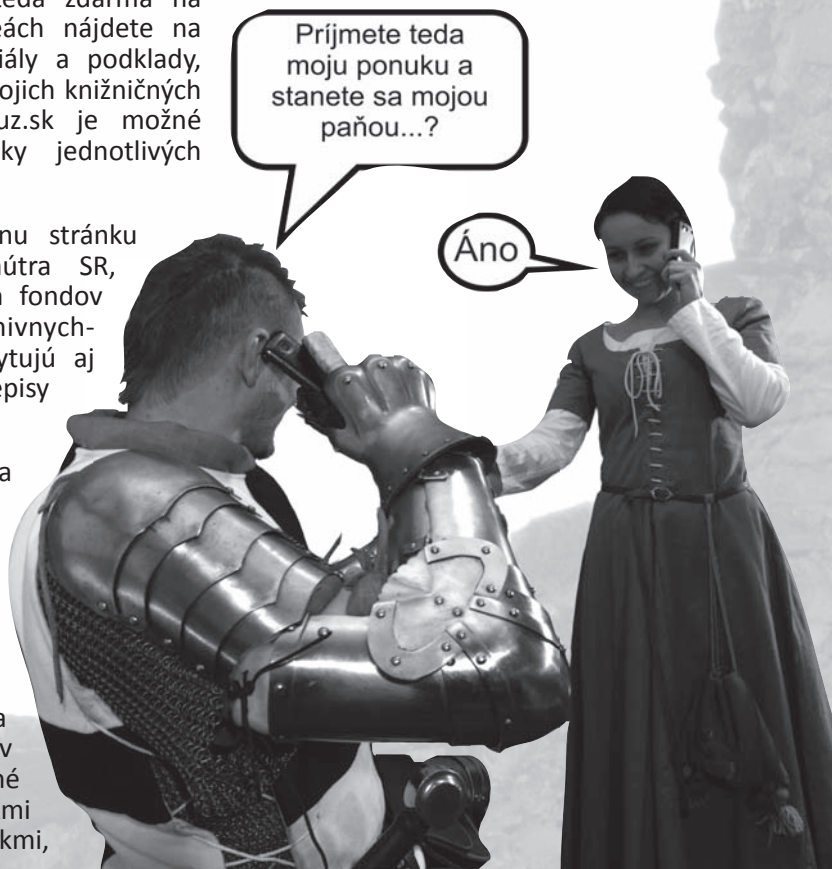
Na Slovensku existuje databáza Elektronické zdroje v knižniciach SR. Táto databáza je dostupná na www.infolib.sk – knihovnícky portál pre knižničnú a informačnú teóriu a prax. Zaujímavá databáza e-zdrojov voľne prístupných na internete môže byť INFORMPÉDIA, encyklopédia sieťových informačných zdrojov upozorňujúca na kvalitné bezplatné e-zdroje využiteľné knihovníkmi a informačnými pracovníkmi,

Cvičenie č. 7

Vyhľadajte na internete ľubovoľný zborník z vedeckej konferencie, online časopis alebo online knihu zaoberajúcu sa históriou.

Viaceré takéto texty ponúkajú napríklad stránky www.vhu.sk (v sekcii Publikácie pracovníkov VHÚ – stiahnuteľné publikácie obsahujú odkaz na „fulltext“), www.snk.sk (v sekcii Národná bibliografia – bibliografické zborníky), www.ff.umb.sk (Katedry – Katedra histórie - Acta Historica Neosoliensia) a ďalšie.

používateľmi knižníc i všetkými návštevníkmi internetu hľadajúcimi voľne prístupné informácie. Táto encyklopédia je dostupná na www.infolib.sk.²¹

Na internete nájdete tiež rôzne digitálne knižnice historických tlačí ako napríklad Manuscriptorium (www.manuscriptorium.com, voľne dostupná digitálna knižnica, ktorá pomocou prepracovaných rešeršných nástrojov umožňuje ľahký prístup k informáciám o historických fondoch), Kramerius (kramerius.nkp.cz, Národní knihovna ČR, nájdete tu viac než 8 miliónov naskenovaných strán plných textov periodík a monografií), Europeana (www.europeana.eu, európska digitálna knižnica, múzeum a archív v jednom), World Digital Library (www.wdl.org, voľne dostupná digitálna knižnica vo viacjazyčnom formáte, ktorá sprístupňuje materiály krajín a kultúr z celého sveta), European Library (www.theeuropeanlibrary.org, rýchly a jednoduchý prístup k zbierkam 48 národných a popredných vedeckých knižníc v Európe), či Digitální knihovna historických fondů (dig.vkol.cz, digitalizované dokumenty pochádzajú z časového rozpätia 11. až 17. storočia.)²²

Slovenské univerzity a ich špecializované katedry vydávajú taktiež svoje periodiká, ročenky a zborníky, ako napríklad *Studia Historica Tyrnaviensia* (Trnavská univerzita v Trnave), *Acta Historica Neosoliensia* (Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici), *Historia Nova* (Univerzita Komenského v Bratislave), *Studia historica Nitriensia* (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre) a ďalšie. Mnohé z nich sa dajú prezeráť na stránkach univerzít.

Ďalšie dôveryhodné zdroje sú napríklad stránky Historického ústavu Slovenskej akadémie vied (www.history.sav.sk), Slovenskej národnej knižnice (www.snk.sk), alebo Vojenského historického ústavu (www.vhu.sk).

Vyhľadávanie v texte

Ak už máme internetový (elektronický) zdroj, je nutné si ho prečítať. Ak však hľadáme konkrétne slovné spojenie v príliš dlhom texte, poslúži nám opäť vyhľadávací nástroj. Či už sa pohybujeme v internetovom prehliadači Mozilla Firefox, Internet Explorer alebo iných, stlačením klávesovej skratky Ctrl+F sa zobrazí vyhľadávacie políčko, do ktorého zadáme vyhľadávaný text. Rovnako funguje aj vyhľadávanie v textových dokumentoch v OpenOffice (.odt), MS Word (.doc), Adobe Reader (.pdf) a pod.

²¹ Haliénová, Zuzana: HODNOTA VEDECKÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV Z POHLĎU POUŽÍVATEĽA, Slovenská národná knižnica, Online: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/marta_duskova/halienova-hodnota-vedeckych-iz.pdf

²² Digitálne knižnice historických tlačí, online <http://www.infolib.sk/sk/trendy-oblastiach/historicke-knizne-fondy/digitalne-kniznice-historickych-tlaci/>

Rozkolem tento pekelný stroj, čo sám zvuky vydáva!!!

Cvičenie č. 8

Navštívte nasledujúce stránky:

<http://www.dejiny.slovenska.eu/Stredovek.html>

A pokúste sa na nich vyhľadať koreň určitého slova, napríklad: „šľachta“.

Dôležité je vedieť, že počítač vám vyhľadá len presné slovo, preto ak chcete napríklad vyhľadať slová „šľachta, šľachtou, šľachtický, šľachtici,...“, do vyhľadávania napíšete len koreň slova, ktorý je pri všetkých rovnaký, teda „šľacht“.

Obrázky

Pri bádání často narazíte na obrázky, ktoré majú doplniť text. Ak napríklad píšeme referát o rytierstve, pričom pomenúvame jednotlivé súčasti odevu rytiera, obrázky sú v takomto prípade najvhodnejším informačným prameňom. Aj tu je

však potrebné mať na pamäti, že nie všetky obrázky sú relevantné a správne použité. V skutočnom svete má originálny a autentický predmet svoju nevyčísliteľnú hodnotu a akákoľvek presná kópia je vždy len kópiou. Rovnako je to aj vo virtuálnom svete. Vždy je lepšie, ak použijete fotografiu originálnej stredovekej rytierskej prilby, ktorá sa zachovala v niektorom múzeu. Použitie fotografie prilby nejakého dnešného šermiara, alebo dokonca počítačom kreslenej prilby znižuje kvalitu výslednej práce. Rovnako je to aj s obrázkami, ktoré zachytávajú určité stredoveké výjavy. Vždy je lepšie, ak použijete originálny obrázok z 13. storočia, ako ktorúkoľvek prekreslenú verziu toho istého výjavu.

Samozrejme, dôležitý je pri obrázku popis a zdroj. Je totiž rozdiel, ak napríklad uverejníte obrázok bez popisu alebo s popisom „*Pôvodná gotická krúžková zbroj – 14. storočie, v zbierkach Slovenského národného múzea*“.

Internet ako komunikačný nástroj

Okrem samotného vyhľadávania informácií na internete, je možné použiť ho ako komunikačný nástroj. Typickým príkladom je použitie e-mailu pre potreby vzdelávania. Žiaci môžu pracovať na zadanej úlohe doma, ale pomocou e-mailu môžu komunikovať s ostatnými členmi tímu, alebo so svojim pedagógom. Môžu tiež osloviť renomovaných odborníkov so žiadosťou o radu alebo konzultáciu. Dôležitá podmienka je, aby mal žiak prístup k vlastnému e-mailovému kontu. Pokiaľ ho má a má právo používať ho v škole, môžete túto možnosť využiť pri realizácii druhej časti tohto projektu. Nakoľko však v tomto prípade existuje reálne nebezpečenstvo zneužitia alebo neetického správania, žiaci by mali byť oboznámení so základnými pravidlami pri elektronickej komunikácii:

- Zrozumiteľne zhrň obsah mailu v položke „vec“ resp. „predmet“ (subject)!
- Nepoužívaj nevhodné a urážajúce slová!
- Buď stručný, formuluj jasne a drž sa veci!
- Pred odoslaním list skontroluj! Čo raz odošleš, nemôžeš vziať späť. Skontroluj aj adresu príjemcu!
- Neposielaj list, ak si nahnevaný!
- Nikdy neposielaj nevyžiadanú a obťažujúcu poštu (ang. spam)!
- K listu nepripájaj veľký súbor bez predchádzajúcej dohody s príjemcom!
- Rešpektuj súkromie ostatných!

Cvičenie č. 9

Navštívte nasledujúce stránky a zistite, aké obrázky boli použité:

<http://curiavitkov.cz/clanek1.html>

<http://www.historyweb.sk/clanky/detail/kusa-diablova-zbran>

<http://medieval.stormthecastle.com>

- Pravidelne kontroluj doručенú poštu a snaž sa na listy odpovedať!²³

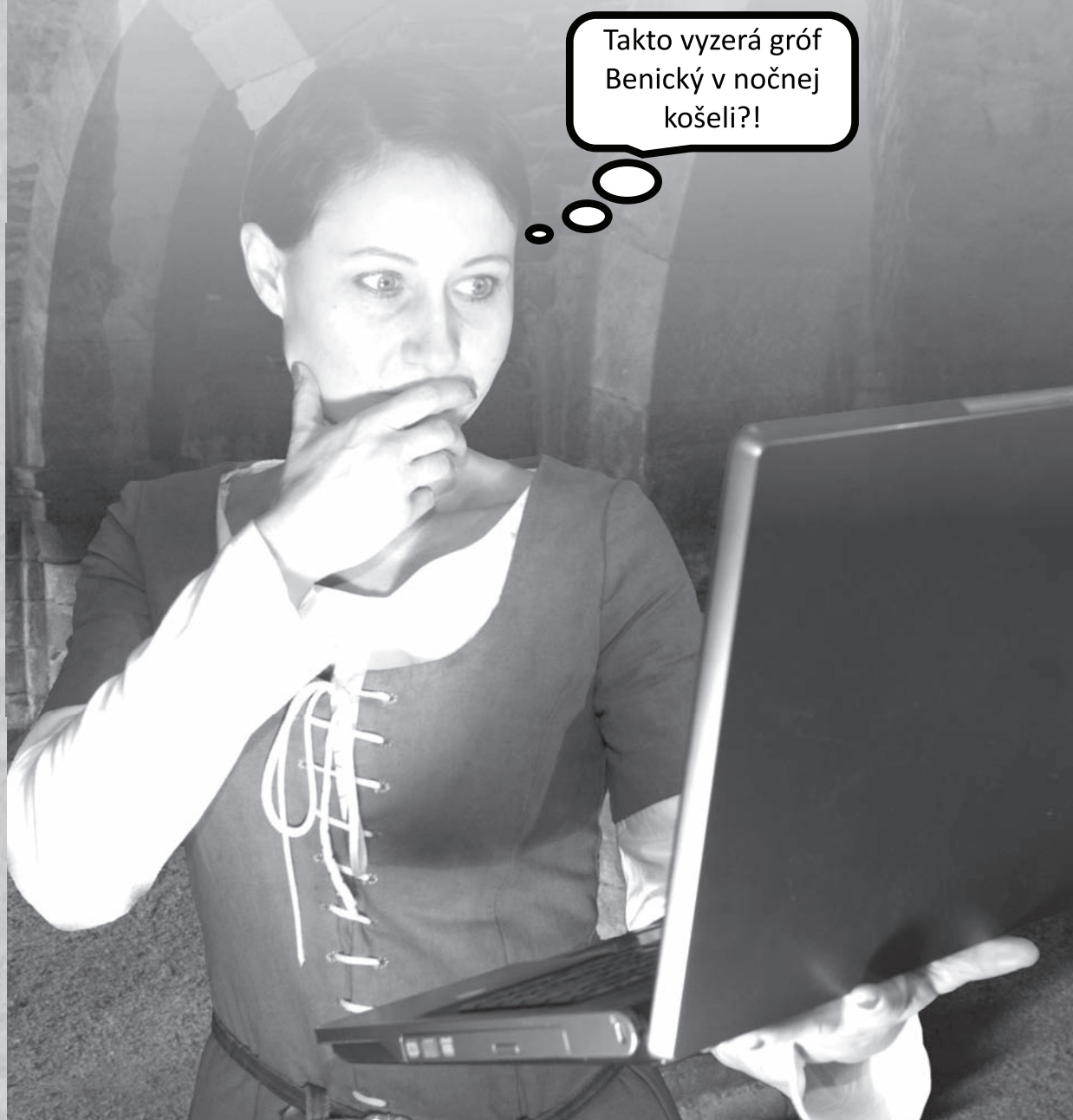
V prípade, že vaša škola nepoužíva e-mailovú komunikáciu, resp. nepovoľuje ju žiakom počas vyučovania, nie je táto úloha pre projekt dôležitá.

²³ Bořivoj Brdička: Role internetu ve vzdělávání: Studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta ISBN 80-239-0106-0, dostupné online: <http://it.pedf.cuni.cz/~bobr/role/ccont.htm>

Príďte pán
môj, budem
Vás čakať...

Časť druhá

Stretnutie s dávnymi obyvateľmi hradu

Projekt *Letom stredovekom* sa snaží poskytnúť priestor na konfrontáciu informácií, ktoré žiaci získajú cez internet, s informáciami, ktoré môžu získať inou cestou (štúdiom literatúry, v pamäťových inštitúciách, s fundovanými odborníkmi a pod.). Zameriava sa na nájdenie rozdielov hlavne v kvalite a dôveryhodnosti informácií.

Práca žiakov je rozdelená do troch etáp (pred, počas a po návšteve múzea). V prvej fáze žiaci pracujú samostatne s internetom a získavajú informácie k danej téme. V múzeu sa pri špeciálnom edukačnom programe dozvedia relevantné informácie od odborníkov a svoje názory a zistenia si tak budú môcť skonfrontovať. V poslednej fáze pracuje pedagóg so žiakmi na tom, aby na základe získaných skúseností a vedomostí vyjadrili svoj nový pohľad na internetové zdroje a sami zistili, ktoré z nich neboli relevantné.

Príprava na projekt

Ako už bolo spomenuté, prioritne je projekt pripravený pre 6.-7. ročník základnej školy, aplikovať sa však dá aj na iné ročníky. Ideálny počet žiakov na realizáciu projektu je 20-25 žiakov. Príliš nízky počet žiakov by spôsobil, že pri práci v múzeu by nepokryli všetky dôležité postavy stredovekého života. Pre väčší počet žiakov by zase nemuseli byť k dispozícii rekvizity. Ak vychádzame z kapacity bežného autobusu, čo je cca 45 sedadiel, praktické bude, ak sa do projektu osobitne zapoja dve triedy. Na hrade Modrý Kameň potom absolvuje každá polovica autobusu stredoveký program samostatne (kým bude jedna skupina na stredovekom programe, druhá skupina môže absolvovať prehliadku múzea).

Pred projektom je vhodné žiakov na spoločnú prácu pripraviť. Dôležité v tomto bode je motivovať ich k práci na projekte, rozdiskutovať s nimi ciele a všetky súvislosti. Je treba správne naformulovať problém a hypotetické riešenie²⁴.

Pre úspešnú realizáciu projektu bude nevyhnuté, aby mali žiaci prístup k internetu, či už na hodinách dejepisu, informatiky alebo doma. Ďalším potrebným technickým vybavením je fotoaparát (prípadne mobilný telefón s kvalitným fotoaparátom) na zdokumentovanie priebehu a najmä výsledkov

projektu. Na záver doporučujeme mať zriadenú školskú internetovú stránku s možnosťou vloženia práce žiakov.

1. fáza projektu – Získanie informácií

Pred návštevou múzea je potrebné, aby žiaci samostatne pracovali s internetom pri historickom bádání. Nie je vyslovene nutné, aby používali aj iné ako elektronické zdroje informácií. Avšak vhodné bude, ak sa budú držať usmernení z prvej časti tejto príručky. Dôležité je, aby žiaci všetky použité informácie správne odcitovali a uvádzali ich zdroje. Nakoľko s nimi budeme potom ďalej pracovať.

V prípade, že môžete použiť počítačovú učebňu aj na hodinu dejepisu, žiaci môžu na zadanej úlohe pracovať aj počas nej, prípadne počas hodiny informatiky. V opačnom prípade je možné žiakom zadať úlohy na doma a dať im na vypracovanie napríklad týždeň.

Zameriame sa na dejiny našej krajiny v období vrcholného stredoveku (presnejšie 13. - 14. storočie), ktoré je v našich dejinách významné z viacerých pohľadov. V prvom rade sa v 13. storočí na našom území postavilo veľké množstvo kamenných hradov, či už ako obrana územia, sídlo šľachtica, alebo útočisko pre jeho rodinu či poddaných. V tomto období sa tiež predpokladá výstavba hradu Modrý Kameň a dochované sú aj prvé písomné zmienky o ňom. Vrcholný stredovek je obdobím, kedy sa oficiálne vymedzuje šľachtická vrstva obyvateľstva. Prioritne sa budeme venovať historickému Novohradu a hradu Modrý Kameň,

Jednoducho
to zavesíte nad
posteľ...

²⁴ Bořivoj Brdička : Role internetu ve vzdělávání: Studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta ISBN 80-239-0106-0, dostupné online: <http://it.pdf.cuni.cz/~bobr/role/ccont.htm>

avšak projekt je aplikovateľný aj na iné regióny dnešného Slovenska. Zároveň sa bližšie zameriame na bežný život na stredovekých hradoch, ako hrady v tom čase vyzerali, kto na nich žil a čo bežne robieval.

Zadanie úlohy:

Rozdeľte žiakov do štyroch rovnako veľkých skupín (po 5 – 8 žiakov), ktoré budú samostatne pracovať na rôznych úlohách. Jedna skupina bude predstavovať šľachtu, druhá služobníctvo, tretia vojenstvo a štvrtá skupina detstvo. Každá skupina má zistiť čo najviac o živote svojej spoločenskej vrstvy, ako jej príslušníci bývali, čo si obliekali, čo jedli, čo robili v priebehu dňa (noci), čo v priebehu roka, aké mali práva a aké povinnosti. Ako boli na tom ženy a ako muži, čo bolo pre nich charakteristické, ako vyzerala ich hradná „izba“. Doporučujeme, aby si skupina rozdelila úlohy, napríklad jeden žiak zistí informácie o architektúre hradov v stredoveku, druhý o povinnostiach šľachtica, tretí o jeho odevu a pod.).

Ako doplnkovú úlohu môžete všetkým skupinám zadať cvičenia č. 10 a 11.

Skupiny by na túto úlohu mali mať vyčlenený dostatočný čas, napr. 1 týždeň, po ktorom by si pripravili krátky referát (v rozsahu 3-5 strán). Tento referát zatiaľ nebudú prezentovať v škole, jeho prezentácia prebehne až na hrade Modrý Kameň. Dôležité však je, aby ste najneskôr 5 pracovných dní pred vašou návštevou hradu, zaslali všetky štyri referáty do múzea (na kontakt uvedený v tiráži). Referáty totiž musíme porovnať a zhodnotiť z hľadiska relevantnosti zdrojov, správnosti citovania a správnosti tvrdení. Porovnáme, či ide o vlastnú prácu žiakov, alebo boli použité skopírované texty z iných stránok a pod. Vyčlenených 5 pracovných dní je potrebných preto, aby sa informácie získané žiakmi dali kvalitne spracovať.

2. fáza projektu – Príchod na hrad

Práca v múzeu má zabezpečiť, aby žiaci svoje nové zistenia riadne spracovali, premenili informácie na vedomosti.²⁵ Nejde však o obyčajné referovanie získaných poznatkov pred celou triedou, ale žiaci budú mať za úlohu spracovať výstup vo forme múzejného divadla. Na hrade získajú možnosť „ohmatať“ si stredoveké nástroje a vypočuť si ukážky stredovekej hudby. Sami sa zmenia na obyvateľov hradu a stvárnia bežný deň na stredovekom hrade.

Žiaci opäť pracujú v štyroch skupinách, v spolupráci s múzejným pedagógom alebo lektorom si urobia rozbor svojich referátov, porovnávajú ich s informáciami od odborných pracovníkov múzea a pripravujú sa na záverečné odprezentovanie vo forme živých sôch. K dispozícii majú rôzne rekvizity – súčasti rytierskej zbroje, repliky rytierskych zbraní, dobových hier, súčastí odevov, stolovania, nábytok, listiny, modlitebnú knižku,

Cvičenie č. 10

V každej skupine zistite základné informácie o histórii hradu Modrý Kameň v 13. – 14. storočí.

Aké hrady boli postavené v jeho okolí, čo mali spoločné?

murársku vodováhu a množstvo ďalších ukážok bežného života v stredoveku.

Záver celej tejto hry bude najdôležitejší, žiaci majú pochopiť rozdelenie a organizáciu obyvateľov stredovekého hradu, ale keďže skupiny medzi sebou pri príprave nekomunikovali, až teraz zisťujú súvislosti a spojitosti jednotlivých vrstiev. Ak jeden žiak zahrá rytiera, druhý bude predstavovať jeho panoša, jeden bude hrať učiteľa, druhý žiaka a pod.

... že by toto sem zapadlo ako kľúč?

²⁵ Bořivoj Brdička : Role internetu ve vzdělávání Studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta ISBN 80-239-0106-0, dostupné online: <http://it.pedf.cuni.cz/~bobr/role/ccont.htm>

Výsledný živý obraz sa nafotí. Postupne budú jednotlivé postavy oživované, aby odprezentovali svoju postavu a svoju pózu. Lektor v prípade potreby dorozpráva dôležité informácie a súvislosti.

Fotografie z priebehu programu v múzeu, a teda aj výsledky svojej činnosti, žiaci zapracujú do svojich referátov. Fotky budú následne použité pri záverečnej fáze projektu.

V závere sa žiaci dozvedia, ako získavali informácie obyvatelia hradov v stredoveku. Budú môcť porovnať rýchlosti, akými sa získavali informácie vtedy a akými sa získavajú dnes.

3. fáza projektu – Publikovanie

V tretej fáze projektu žiaci pracujú opäť s počítačom, či už doma, alebo v škole. Na základe usmernení pedagóga a zistení z návštevy hradu spracujú spoločný výstup, ktorým bude publikovanie nových materiálov na internetovej stránke školy. Publikované materiály môžu byť vo forme PDF dokumentu, prípadne HTML stránky.

Prezentácia by mala obsahovať krátky úvod o projekte, do ktorého sa žiaci zapojili, o práci pred, počas aj po návšteve múzea. V úvode by mali byť spomenuté úlohy, ktoré žiaci riešili, aj problémy, ktoré počas riešenia museli prekonať. Touto úlohou by ste mali poveriť jedného zo žiakov.

Hlavná časť textu by mali byť jednotlivé štyri referáty o živote šľachty, služobníctva, armády a detí na vrcholnostredovekých hradoch. Je dôležité, aby z prezentácií vypustili informácie z nedôveryhodných zdrojov, alebo ich adekvátne označili (slovami *snáď, pravdepodobne, podľa neverených zdrojov...*). V prípade

Cvičenie č. 11

Porovnajte rýchlosť, akou sa šírili informácie v stredoveku s tými, ktoré získavame v súčasnosti.

Koľko trvala cesta poslovi, ak išiel pešo z jedného hradu (napríklad z vašej školy) na hrad Modrý Kameň. Koľko by trvala cesta na koni a koľko trvala vaša cesta autobusom?

Akú úlohu v komunikácii zohrávali strážne veže (tzv. vartovky)?

nesprávneho citovania by mali tieto nedostatky napraviť. Zároveň môžu referáty obohatiť o ďalšie zdroje, veľmi vhodné bude, ak použijú aj iné ako internetové zdroje. Môžu sem zakomponovať nové zistenia z návštevy múzea a absolvovaného vzdelávacieho programu.

Súčasťou tejto prezentácie by mali byť fotografie z vašej návštevy múzea. Ide o stvárnenie jednotlivých charakterov a postáv stredovekých hradov v podobe živých sôch, stvárnených samotnými žiakmi. Pri zdatnejších žiakoch je možné fotografie graficky upravovať, vkladať k nim popisy, označovať na fotkách detaily a zaujímavosti, alebo vtipné dialógy stredovekých postáv.

Záver prezentácie by mal obsahovať vecné aj obsahové zhodnotenie projektu. Žiaci by mali definovať, k čomu sa počas projektu dopracovali, čo sa naučili. Pre projekt kľúčová otázka znie, ako sa zmenil ich pohľad na používanie internetu, či počas projektu zistili, ako zmysluplnejšie využívať internetové informácie. Zaujímavé by bolo, ak by žiaci skúsili odpovedať na otázku, čomu by sa chceli pri práci s internetom venovať najbližšie. Ako doplnkovú úlohu môžete žiakom zadať cvičenie č. 12.

Po úspešnom publikovaní na stránke školy nám prosím zašlite odkaz na daný materiál.

Kontakty

V prípade potreby alebo akýchkoľvek otázok neváhajte kontaktovať pracovníkov Slovenského národného múzea – Múzea bábkarských kultúr a hračiek hradu Modrý Kameň, prípadne Hontiansko – ipel'ského osvetového strediska vo Veľkom Krtíši, na kontaktoch uvedených v tiráži.

Záver

Účelom tejto metodické príručky, ako aj cieľom samotného projektu *Letom stredovekom*, je naučiť žiakov bezpečne a zodpovedne používať internet. Hlavné zásady pri práci s informačno-komunikačnými technológiami a využívanie týchto informácií pre korektné účely sa snaží priblížiť na príklade historického bádania. Avšak dejiny nie sú zďaleka jedinou oblasťou, v ktorej tieto poznatky žiaci využijú. Pri akomkoľvek „bádaní“ na internetových stránkach, nech už budú hľadať informácie k učivu z prírodných alebo humanitných vied, je možné využiť vedomosti, ktoré sa naučia počas tohto projektu. Ak sa budú chcieť dozvedieť niečo o živočíšnych druhoch, o rôznych krajinách, o fyzikálnych javoch, o chemických procesoch, o hudbe či výtvarnom umení, ich práca s internetom môže byť efektívnejšia a zmyslupnejšia. Rovnako tak môžu tieto vedomosti využiť pri získavaní informácií o náboženstvách, filozofiách či politických smeroch naprieč dejinami a kontinentmi.

Bezpečné a korektné používanie internetu však môžu využiť aj mimo školy, alebo v budúcnosti v civilnom živote a pracovnom prostredí. Či už budú nachádzať informácie o aktuálnom spoločenskom dianí, politickom vývoji, alebo ich bude niekto upozorňovať na „zaujímavé články“ so skrytým extrémistickým podtextom, žiakom pomôže, ak si overia autorov, zistia viac o prevádzkovateľovi stránky, alebo o jeho dôvodoch, pre ktoré sa snaží publikovať na internete.

Pevne veríme, že vedomosti získané v tomto projekte budú pre žiakov všeobecným prínosom a že sa, v nadväznosti na myšlienku Marka Prenskyho citovanú v úvode tejto príručky, z barbarických „digitálnych domorodcov“ stanú civilizovaní a kultúrne vyspelí „obyvatelia digitálnej civilizácie“.

Cvičenie č. 12

Zamyslite sa, akú úlohu v stredovekej komunikácii zohrávali poslovia (vyzvedači, špehovia). Aké taktické manévry, falošné správy, falošné listiny či podsunuté informácie mohli v stredoveku pomôcť šľachticovi, aby dosiahol napríklad majetkový alebo mocenský osoh?

Nájdi rovnaký príklad v súčasnosti. Ktoré informácie z médií či internetu slúžia na to, aby vedome ovplyvnili náš úsudok v prospech niekoho iného?

Ja neviem...
zrazu to začalo
svietiť... to asi tie
bosorky z Krupiny!

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
MÚZEUM BÁBKARSKÝCH KULTÚR A HRAČIEK

Stretnutie s dávnyymi obyvateľmi hradu

Zažite špeciálnu hodinu dejepisu
v priestoroch gotickej zrúcaniny
hradu Modrý Kameň.

Generálny
partner SNM

ISBN: 978-80-971625-0-4